

nokrvnost. Danas je naime sav svijet u vječnom nemiru, u vječnom traganju za nečim što ni sam ne poznaje; postaje sve više rob rada, rob tehnike i uopće rob plodova suvremene znanosti. Čovjek kao da danas nema vremena disati, nema vremena šetati, slušati drugoga i slično. Čovjek danas nema mira, nema sreće. Pisac pokazuje kako pjesma i priroda, na primjer, mogu čovjeka smiriti i kako čovjek može postići mirnoću, staloženost i hladnokrvnost svakodneвно razmišljajući i razmatrajući Sveto pismo.

Knjiga je u posljednje nepune dvije godine doživjela tri izdanja, što je danas na knjižnom tržištu već velika rijetkost. Knjiga je džepnog formata i čita se vrlo lako i sa zanimanjem.

Adalbert Rebić

Giovanni Papini: SVETI AUGUSTIN, preveo F. Sentinela, oprema A. Pal, HKD sv. Cirila i Metoda, Zagreb 1975. Str. 200.

U izdanju zagrebačkog Hrvatskog književnog društva sv. Cirila i Metoda nedavno smo dobili prijevod poznatog Papinijeva djela SVETI AUGUSTIN. Djelo je nastalo u kasnijoj fazi piščeva života, kada se već smirio od svojih vrludanja i zabluda. A to je i bila idealna predispozicija da autor što potpunije obuhvati život sveca, koji je također mnogo lutao i tražio.

Prema piščevim riječima u predgovoru knjige, ovo nije romansirani životopis, iskičen fantazijom. Papini polazi uvijek od činjenica, utvrđenih ili vjerojatnih fakata. U opisivanju života poznatog Afrikanca on ne izbjegava niti krije krivnje i grijehe mladog Augustina. Pisac tvrdi da mnogi dobronamjerni ali nerazboriti slavitelji nastoje prešutjeti grešne staze obraćenika i svetaca, »a ne misle pri tom da se upravo u tome što su se oni uspjeli iz dubrišta popeti do zvijezda, sastoji njihova slava i da se upravo u tome ogleda snaga Milosti.«

U tome nam se čini da je Giovanni Papini bolje uspio negoli u iznošenju Augustinove misli. On se ispričava da bi za to trebalo napisati puno deblje knjige kad bi se htjela dati makar i približna slika njegove filozofije, teologije i mistike. »Ja nisam teolog te se nisam, bez opasnosti, mogao udubiti u 'gustu i živu' šumu njegove nauke. Pisao sam kao umjetnik i kršćanin, a ne kao patrolog i mistik.«

To je važno imati pred očima da se izbjegnju neki nesporednosti. Jer, Giovanni Papini u prvom je redu pisac i esejist (Un uomo finito, Ventiquattro cervelli), a zatim obraćenik i vjernik (Storia di Cristo, Gli operai della vigna). Teologiju je samo usput zamirisao, ali se može slobodno ustvrditi da se majstorski poslužio tim mrvicama, kako bi to sâm rekao.

U tom je pogledu ilustrativno poglavlje »Malj heretika« u Papinijevoj knjizi SVETI AUGUSTIN. Ovdje autor dokazuje svoje poznavanje povijesti hereza i smisao za sintezu. Augustin se borio protiv triju heretičkih struja: manihejzma, donatizma i pelagijanizma. Papini tu konstataciju želi posadašnjiti i približiti uspoređivanjem njihovih ideologa s novijim skretničarima teološke misli. Manija povezuje s Renanom i Nietzscheom, Donata s Lutherom, a Pelagija s Jansenom i Rousseauom. I valja priznati da je srodnost sretno i spretno uočena. Papini pronalazi u Augustinovu djelovanju i neke vanjske momente koji podsjećaju na kasnije događaje: borbu protiv donatista naziva »tridesetogodišnjim ratom«, očito aludirajući na nemirno razdoblje nakon Luthera i njegove reformacije.

Govoreći o Augustinovoju borbi za čistoću vjere, Papini konstatira da »najstrašnji neprijatelj vjere nije hereza, nego ravnodušnost, skepticizam. Crkva bez heretika jest okamenjena Crkva, Crkva svedena na običnu pobožnjačku i pravnu ustanovu. Međutim, hereze su korisne samo ukoliko su pobijane, nadvladane i pobijeđene, i zato Augustin, koji

je bio najodvažniji borac svojega vremena, duguje hereticima neke od svojih najdubljih misli i dio svoje slave.«

Autor je prilično prostora posvetio tim Augustinovim preokupacijama, koje su, uostalom, apsorbirale velik dio njegova vremena i rada. No, isto je tako originalan kad analizira svećeve »Ispovijesti«, koje će Papini nazvati »poslanicom Bogu«. Ovdje imamo istodobno »spekulaciju i samopromatranje, teologiju i autobiografiju — Bog i ja«. U to je svoje djelo Augustin utkao svu svoju zanosnu izjavu eruptivnih naslaga, sve svoje nemire, sva svoja propinjanja. To su »odrazi požuda, odsjevi ekstaze, trzaji srca, pobune misli, živo ključanje jednog duha koji sja, izgara i osvjetljuje tu čudesnu blistavu složenost.«

Govoreći o djelu »Civitas Dei«, Papini konstatira da ta knjiga-šuma (kako je definira) sadrži u sebi i apologetiku, i teologiju, i filozofiju povijesti, i moraliku. On kao dobar poznavalac književnosti otkriva u ovom djelu sličnost s antičkom tragedijom. Zato će ga podijeliti u pet dijelova, pet činova. U prvomu Bog stvara čovjeka slična sebi, u drugom dijelu čovjek hoće biti jednak Bogu i zato postaje manje nego čovjek, u trećem Bog preko zakona uči kako će čovjek nanovo postati čovjek. U četvrtom dijelu preko svoga Sina poziva čovjeka da postane svet. U petom dijelu knjige jedan dio čovječanstva odolijeva napastima, a drugi se opire Kristovu pozivu i sve manje postaje sličan Bogu: Stvaranje, Pad, Otkrivenje, Utjelovljenje i Uskrsnuće — kao u klasičnom teatru.

Sveti Augustin je mnogo pisao. Papini je zabilježio da je svetac započeo dvjesta trideset i dva, djelomično nedovršena, djelomično izgubljenih i djelomično sačuvanih spisa. Ostalo je svega stotinjak. Dvadeset i šest je sastavio prije imenovanja za biskupa, a sedamdeset i sedam kao biskup. A nakon smrti netko je zapisao: »Nije ostavio nikakve oporuke, jer Božji siromah nije imao

što ostaviti.« Ostavio je, naprotiv, veliko blago, vrijednost koju lupeži nisu mogli ukrasti niti Vandali uspjeti uništiti. To su njegova djela.

Papini završava Augustinovu biografiju: »Nemojmo za trenutak gledati u njemu naučitelja milosti, nego ga gledajmo kao naučitelja milosrđa; prepoznamo u njemu ne samo arhitekta teologije i gorostasa filozofije nego brata koji je plakao i griješio kao i mi, sveca koji je uspio popeti se do grada vječne radosti i sjesti do nogu Boga kojega je zauvijek zadobio.«

Čitajući ovo biografsko djelo, i običnom se čitatelju nameću slične misli, i on postaje još ponosniji što je Crkva uvijek imala ne samo velike teologe nego i velike ljude.

Ljudevit MARAČIĆ

SVESCI-COMMUNIO. Br. 25—26, si ječanjanj 1975. Zagreb 1975. Izdaje Centar za koncilski istraživanje, dokumentaciju i informacije »Kršćanska sadašnjost«, Zagreb, Marulićev trg 14. Cijena 40,00 dinara.

Časopis SVESCI u nas Hrvata čini veliku uslugu na području teoloških disciplina. On pokušava od broja do broja dati najbolji prosjek katoličke misli Zapada i Istoka.

Najveća novost ovog dvobroja jest dio od stranice 28. do stranice 47. koji donosi prevedene članke iz međunarodnog teološkog časopisa *Communio*. Časopis *Communio* okuplja osebujan skup katoličkih teologa svega svijeta. Stavili su sebi u zadatak da tako njeguju teologiju te njihovo pisanje ne pobudi napetosti kojih ne žele ili ih izbjegavaju. Prilozi iz tog časopisa obilježeni su u SVESCIMA rubom sa strane.

Članci: *Claude Gerest*, Povijest nije nikada nevinna (2); *J. A. Jungmann*, Sveto (8); *Thérèse Allaz*, Žene u Crkvi (14); *Helmut Thielicke*, Kad Bog zasmeta svojim upadacima (20); *Juan Arias*, Kristov neposlus (24); *L. J. Lebret*, Molitva uz siromahe (27).